

איטש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כב אב תשפ"א: הדלקת נרות: ירושלים 7:02 תל-אביב: 7:17 חיפה 7:10 מוצאי שבת: ירושלים: 8:17 תל-אביב: 8:19 חיפה: 8:20 ר"ת: 8:54

פרשת עקב

גמילות חסדים

"לך אכול בשמחה לחמך..."

סיפר הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל: מנהג היה לו לגאון רבי ישראל איסר שפירא זצ"ל (בעל שו"ת עזרת ישראל) בכל יום, שלא לאכול פת שחרית עד שגמל חסד לאדם מישראל.

אירע פעם שעבר על רבי ישראל יום שלם ועדיין לא בא מעשה לידו לגמול חסד עם זולתו. ישב כל היום בתענית ולא טעם מאומה. ירד הערב ועדיין אין איש בא. נצטער אותו צדיק צער גדול בהמתניו לשוא כשהוא שרוי בתענית.

והנה בחצות הלילה יצא רבי ישראל אל השוק, שמא יזדמן לו אדם שיוכל לעשות עמו חסד. ראה גוי אחד עומד ועמו עגלה מלאה קרשים. מיד רץ אל הנגר שבעירה והודיע לו, כי עגלה מלאה קרשים עומדת בשוק למכירה. הלך הנגר והחל נושא ונותן עם הגוי ונוכח לראות כי מקח טוב נזדמן לפניו.

פנה הנגר לרבי ישראל ואמר לו: אמנם הקב"ה הזמין לי מציאה ע"י הרבי. אבל דא עקא אין אני יכול לזכות בה, שכן אין בידי פרוטה לפרוטה. נענה מיד רבי ישראל: "הריני מוכן להלוות לך הכסף בחפץ לב". ואכן קנה הנגר את הקרשים. או-אז הלך רבי ישראל לביתו ואכל בשמחה ובטוב לבב את לחמו.

גדוה"ד

"הל"א פרוס לרעב לחמך..."

כ"ק האדמו"ר מביאלה (בעל החלקת יהושע) היה מופלא במעשי חסד. דוגמא אחת מיני רבות סיפר המשב"ק רבי שמחה עקשטיין ז"ל: פעם נכנס לביתו של הרבי ונדהם לראותו עומד במטבח ומבשל תפוז"א. הרבנית לא הייתה בבית והרבי ניצל את ההזדמנות להכין ארוחת צהרים. הוא הוסיף כמה רבעי עוף מהמקרר שהוכנו לפני כן, והכניס לסיר.

קרא הרבי למשמש ויחדיו יצאו עם הסיר הרוחח לכיוון שכונת בית ישראל. הילכו בסימטאות הירושלמיות עד שהגיעו לבנין מוזנח ומיושן. ירד הרבי במדריגות לאחת הדירות ונקש בדלת. אלמנה מבני עדות המזרח פתחה כשהיא נאנחת על כאבה. אך הנה האירו פניה למראה ארוחת הצהרים שהביא לה הרבי מביאלה... הרבי נכנס פנימה הניח את הסיר על השולחן ובירך את היתומים במאור פנים שיהיה להם לתאבון...

"המחזה הזה לא ישכח ממני לעולם" - סיפר המשמש - "איך הרבי צעד בזריזות ובשמחה ובהתלהבות לקיים את מצות החסד באותה התלהבות שראינו אצלו בתקיעת שופר. הוא לא הסכים שאקח ממנו את הסיר לשאתו ברחוב. אלא הוא עצמו מחזיק כשהוא מפזם לעצמו את הנוסח "לשם יחוד"..." ויהי נועם" וכו' בהתלהבות ובאש קודש".

מתוך מאמר לזכרו

לגמול חסד עם הזולת ולהטיב עמו!

נלמד מהפסוק: "ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד" (פרק ז-יב)

ואמרו חז"ל: תניא שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל. רחמים ביישנים, גומלי חסדים. גומלי חסדים מנין. דכתיב "ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד" (ירושלמי קידושין פ"א ה"א). וכן נלמד מהפסוק "ללכת בכל דרכיו" (פרק יא-כב). והביא רש"י דרשת חז"ל: מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול חסדים.

החפץ חיים מביא (בספרו אהבת חסד ח"ג פ"ח) דוגמאות של חסד התלויות בדיבור כגון בעניני תורה שמלמד לאחרים, כמו שאמרו חז"ל (בסוכה מט) על הפסוק "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" - תורה שמלמד היא תורה של חסד ותורה שאינו מלמד היא תורה שאינה של חסד.

עוד דוגמא של חסד התלוי בדיבור, כגון אם יש לו על חברו כעס מאדם אחר ויכול בדיבורו להסיר הכעס מעליו, הוא בכלל חסד, וכן אם יכול בדיבורו לסבב שלא יבוא רעה על חברו. וכן אם נותן לחברו עצה טובה למנוע ממנו הפסד או שמסבב בדיבורו שיטיב אדם לחברו וכו', כל זה הוא בכלל חסד ומקבל עבור זה ברכה מאת ה', וכדאיתא בתוספתא פ"ג דאפילו אם רק אמר לאחרים "תנו" נותנים לו שכר על זה שנאמר "כי בגלל הדבר הזה [היינו דיבור] יברכך ה' אלוקיך". עכ"ד.

עוד ישנו חסד ברוחניות כפי שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה עמוד החסד. הוא לא הסתפק בחסד הגשמי במה שנטע אש"ל בבאר שבע שהיה בו אכילה, שתיה ולינה, לכל אדם שעבר דרכו. אלא עיקר מטרתו היתה להחדיר בהם את ההכרה שיש מנהיג לבירה וכל מה שנהנים מהעולם הוא מהקב"ה, ולו יש להודות. זוהי הטבה רוחנית שהטיב עם הבריות שע"ז יזכו להכיר בוראם, להתקרב אליו ולעובדו.

בכך נעוץ ההבדל בין החסד שעשה נח לחסדו של אברהם. נח גמל חסד במשך שנה תמימה עם הבע"ח והביא חיים לעולם אך זהו חסד גשמי. אבל אברהם אבינו הוסיף על כך "חסד רוחני". וכדברי חז"ל עה"פ "ואת הנפש אשר עשו". בדרך זו של חסד שעשה אברהם עלינו לדבוק. על כן נקראים אנו לדורות "בני אברהם" ולא "בני נח".

"איטש לרעהו" פרשת עקב מוקדש לעילוי נשמת אמז"ר

ר' יוסף ישראל בן מורינו הרב יעקב יהודה הלוי הופמן ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב ואשתו א"מ מרת מרים ע"ה בת ר' יעקב ז"ל

"איטש לרעהו" פרשת עקב מוקדש לעילוי נשמת אמז"ר

ר' אהרן צבי בן ר' שמחה הלוי פלק ז"ל שיום היארהצייט חל ביום כו' מנחם אב ת.נ.צ.ב.ה.

שלא להדר במצוות על חשבון פגיעה בזולת!

נלמד מהפסוק: "לאהבה את ה' אלוהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו" (פרק יא-כב)

וּכְתַב רַש"י: הוּא רְחוּם וְאַתָּה תֵּהָא רְחוּם. הוּא גּוֹמֵל חֲסִידִים וְאַתָּה גּוֹמֵל חֲסִידִים. מִכַּאֵן נִלְמַד - הִיָּה אֹמֵר הַגַּה"צ רַבִּי יַעֲקֹב נֵיימָן זצ"ל - שְׁקִיּוֹם מִצְוֹת שְׁבִין אֲדָם לְמָקוֹם מוֹתָנָה בְּשִׁמְרָה וְזִהִירוֹת יִתִּירָה בְּעֵינַיִם שְׁבִין אֲדָם לְחִבְרוֹ. שָׁם בְּשַׁעָה שֶׁמִּתְעַלָּה הָאָדָם וּמִתְדַבֵּק בְּקִיּוֹם מִצְוֹת הַבּוֹרָא, אֵל לוֹ לִשְׂכּוּחַ אֶת הַצִּיּוּן, לִלְכַת בְּכָל דְּרָכָיו מָה הוּא רְחוּם וְכוּ', וּמִמִּילָא לְהַזְהֵר שְׁלֹא לִפְגּוֹעַ בְּזוּלָתוֹ.

הַחֲפֵץ חַיִּים הִיָּה אֹמֵר שְׁכָדִי שְׁלֹא לְהַדִּיר בְּמִצְוֹת עַל חֲשַׁבּוֹן הַזּוּלָת, לֹא דִי לְהִיּוֹת צָדִיק, אֲלֵא צָרִיךְ לְהִיּוֹת גַּם חֲכָם! הוּי אֹמֵר: כְּדִי לְכַלֵּל אֶת צַעֲדֵי הַצִּדִּיקוֹת עַפ"י כִּלְלֵי הַתּוֹרָה, צָרִיךְ לְהִיּוֹת קוֹדֵם כָּל חֲכָם בְּחִכְמַת הַתּוֹרָה. וְכִפִּי שֶׁהִתְבַּטָּא הַגָּאוֹן רַבִּי בְּרוּךְ בַּעַר לִיבּוּבִיץ זצ"ל: "בְּלִי גְאוּנוֹת אִי אִפְשֵׁר לְהַגִּיעַ לְצִדִּיקוֹת אֲמִיתִית". לְכַךְ כּוֹנְנו חז"ל בְּאִמְרָם (בְּרִכּוֹת יז.) "לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם עֵרוֹם בִּירָאָה".

והטעם הוּא: מִשּׁוֹם שֶׁאָדָם שְׁאִינוֹ חֲכָם, אִינוֹ יוֹדֵעַ אִימְתֵי רִשְׁאֵי הוּא לְהַחֲמִיר עַל עֲצֻמוֹ בְּהִדּוּר הַמִּצְוֹת, וְאִימְתֵי - כַּאֲשֶׁר הִדְבַר נַעֲשֶׂה עַל חֲשַׁבּוֹן פְּגִיעָה בְּזוּלָת - אִינוֹ רִשְׁאֵי לְהַחֲמִיר. נִמְצָא שְׁצָרִיךְ הָאָדָם הַרְבֵּה דַעַת וְתִבּוּנָה וְהַרְבֵּה שִׁימַת לֵב, כִּיֻּצַּד לְקִיּוֹם מִצְוֹת בְּהִדּוּר, מִבְּלִי שֶׁאֵגֵב כִּךְ יִפְגַּע בְּזוּלָתוֹ.

רַאִיָּה לְכַךְ מִפִּירוּשׁ רַש"י עַל הַפְּסוּקִים "כִּי הִיָּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינַי הַעֲמִים... פֶּן תִּשְׁכַּח" (דְּבָרִים ד-ו ט) וְכַתֵּב רַש"י: בְּזֹאת תִּחְשַׁבוּ לְחֲכָמִים לְעֵינַי הַעֲמִים כִּשְׁלֵא תִשְׁכַּחוּ אֶת הַדְּבָרִים... וְאִם תַּעֲוּוּתוֹ אֹתוֹם מִתּוֹךְ שִׁכַּחַת תִּחְשַׁבוּ שׁוֹטִים".

וּלְכַאוּרָה תִּמּוּהָ: הִרִי אֵם לֹא יַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹת צָרִיכִים לְהַחֲשֵׁב רִשְׁעִים וְלֹא שׁוֹטִים! וְיִבְאֵר הַגַּה"צ רַבִּי יַעֲקֹב נֵיימָן זצ"ל (בְּסִפְרוֹ דְּרַבִּי מוֹסֵר) בְּשֵׁם הַסֵּבֵא מְקַלֵּם, שִׁיתֵּכֶן וְאָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה וְכוֹנְנוֹתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְאִזּוּ לְקִרְוָתוֹ רַשַׁע אִי אִפְשֵׁר שֶׁהִרִי כּוֹנְנוֹתוֹ לְשָׁמַיִם, כּוֹנְנוֹתוֹ רְצוּיָה, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם מַעֲשִׂי אִינֵם רְצוּיִים וְרִאיוֹ לְקִרְוָתוֹ שׁוֹטָה.

"אתה עלול להקרא רשע"...

באחד הימים הרגיש הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל - הסבא מסלבודקה, בתלמיד אחד העומד בתפלה בין שורות חבריו, ומרוב התלהבותו הוא מתנדנד אנה ואנה בכל גופו ואבריו.

לאחר שסיים את תפלתו קרא לו רבי נתן צבי ואמר לו: "הרי חז"ל דורשים גזירה שוה "הכאה הכאה" שחייבים מלקות אף בהכאה שאין בה שוה פרוטה. כלומר אף בהכאה כל שהיא. והנה בנידנודיך אתה עלול לפגוע לפעמים בשכנך העומד על ירך ולעבור - תוך כדי תפלתך והתלהבותך - עבירה חמורה ולהקרא רשע..."

תה"מ

"ודי לחכימא..."

אחד האברכים ניגש לגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל לפני חג הפסח וטען לפניו: "ביררתי באופן היסודי ביותר! שבדיקת חמץ ישנה חובה לבדוק גם בין חריצי הרצפות..." [וכוונתו להטיל את המשמיה על אשתו!]. האברך ביקש להשמיע את בירורו ההלכתי בפני רש"ז.

אך רש"ז הגיב: "אין צורך שתשמיע, הלא אתה ת"ח ובוודאי ביררת היטב. אך עליך לדעת שבדיקה בין החריצים מצריכה טרחה מרובה, וההלכה קובעת שכאשר נדרשת טרחה מרובה בבדיקה אין סומכים על אשה, ואתה בעצמך תיאלץ לבדוק... ועליך למצוא את הדרך הממוצעת בין חובת הבדיקה שתארך זמן רב ובין ביטול התורה".

לאחר מספר ימים חזר האברך לרש"ז ואמר: "בבירור נוסף שערכתני, הגעתי למסקנה שלפי ההלכה אין חיוב לבדוק בין חריצי הרצפות..."

במחיצתם של גדוה"ת

להרגיש ללבנו של תלמיד...

סיפר הגאון רבי ישראל קופילוביץ שליט"א חתנו של כ"ק האדמו"ר מסלונים בעל ה"נתיבות שלום": לאחר מסיבת האירוסין שלי שהתקיימה במירון, שב חותני, האדמו"ר מסלונים, לישיבה כשאני מתלווה אליו ברכבו. היה זה ביום חמישי. כשהגענו סמוך לבני ברק ביקש האדמו"ר מהנהג, לפליאתי הרבה, שיפנה לבית הורי כדי שארד ואלך הביתה ולא אבוא לישיבה.

הסביר לי הרבי את נימוקו: "מכיון שיש היום בישיבה חתן שנוסע לשבת ה"אויפרוף" שלו, ונהוג שהחברים נפרדים ממנו בשמחה ובמחולות, על כן אם תבוא כעת לישיבה, הרי תוסט מעט תשומת הלב מהחתן ההוא ועלול להגרם לו עגמ"נ, לכן עדיף שתבוא לישיבה מאוחר יותר..."

הלמות עמלים

שמירה מעין הרע

להתרחק מן הפרסום ולא להבליט מעלותיו כדי שלא ינזק מעין הרע!

נלמד מהפסוק: "והסיר ה' מומך כל חוליו" (פרק ז-טו)

ובגמרא (בבא מציעא קז:) אמר רב זו עין. ופירש רש"י: כל חולי - "דבר שכל החולאים תלויין בו, וזו העין, עין רעה". ואומרת הגמרא שרב אומר זאת לשיטתו. שכן פעם עלה רב ונכנס לבית הקברות וע"י לחש שעשה (לשיטת רש"י) הבין בכל קבר את הסיבה למותו, ואמר שרק אחד ממאה מת כדרך העולם (מחולאים) וכל תשעים ותשע האחרים מתו מחמת עין הרע.

הגה"צ רבי ירוחם לייבוביץ זצ"ל כותב (בספרו דעת תורה - כי תבוא): "אם עושה איזה מעשה מצוה ו"מתפאר" בזה, הנה הוא מקציב בזה את מחיר המצוה: כי כדאי לפניו לעשותה למען הנאת ההתפארות, ואז כבר מסולקים ממנו! כבר אין חייבים לשלם לו ערך המצוה באמת. מפני שהוא עצמו קבע במה שישתלם וחסל!"

מענה, מה גדול חובתו של אדם להסתיר בכל כוחו טיב מעשיו (מלבד העיה"ר שזה גורם), ויהיה מעשה הכי טוב שיהיה, כי כל מעשה שלו שיתראה לבני אדם, הלא הוא מתפאר בזה ו"כל המתפאר כמעט נוטל שכרו".

בגמרא (ברכות לא:) מובא על תפלת חנה שביקשה מעלי שהיא רוצה בן "זרע אנשים" שיהיה לא חכם ולא טיפש וכו' מדוע ביקשה כך? מפרש רש"י: "ביקשה שלא יהיה חכם יותר מידי, שלא יהיה תמוה בעיני הבריות ומתוך שנדברין בו שולטת בו עין הרע".

והעיר הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשיעורו כי בהגהות יעב"ץ הוסיף עוד מלה על לשון רש"י וכתב "בקטנותו", והיינו שיש לחשוש שאם בקטנותו יהיה יותר מדי חכם, עלול לדבוק בו עין הרע ע"י שיעורר פליאה בעיני הבריות. והיעב"ץ הוסיף שם בדרך אגב, שהקב"ה לא שמע בזה לתפלתה של חנה, שהרי בגיל שנתיים כבר הורה שמואל הלכה ש"שחיטה כשרה בזר..."

להשאיר בהיכל...

לפני מלחמת העולם השנייה היה הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל ובנו של רבי חיים זצ"ל) מפורסם מאוד בציבור, ואילו הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל על אף שהיה רבה של בריסק לא היה מפורסם כמוהו.

שאלו את רבי משה: היאך יתכן שאתה מפורסם יותר מאחיד שהוא גאון אדיר ורבה של בריסק ובכ"ז אינו מפורסם כמוך?

השיב רבי משה: כתוב **בזוהר הק'** "קם רבי אלעזר פתח ואמר: "הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל". העולם חושב שהמזל הוא שיוציאו את הספר תורה מההיכל, אבל האמת שהמזל הוא שישאר בהיכל!"

הפסיר רבי משה: "לי לא היה מזל כמו שהיה לאחי הגרי"ז, אותי הוציאו מההיכל, אבל הוא נשאר בהיכל התורה והיראה..."

תורת חיים

צדקה וחסד שעושה אדם עם רעהו בסתר, מעלה יתירה יש בה! נלמד מהפסוק: "כי יגרת מפני האף והחמה" (ט-ט)

ואמרו חז"ל בגמרא: גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו, דאילו במשה רבינו כתב "כי יגרותי מפני האף והחמה", ואילו במעשה צדקה [בסתר] כתיב (משלי כא) "מתן בסתר יכפה אף" (בבא בתרא ט:). [ופירושו התוס': צדקה בסתר יותר משכך חמה ממשה רבינו בתפלתו, ואף על גב דמשה נמי עשה צדקה בסתר, שמא אותה שעה כבר פסק אותו זכות].

נאמר במשלי (כ-ו): "רוב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא". ופירש רבינו יונה ז"ל: רוב בני אדם יכריזו כל אחד מהם על חסדו ויודיע לרבים מעשי צדקותיו וכו' ואילו "איש אמונים מי ימצא" - איש אמונים הוא העושה צדקותיו ומסתיר חסדיו כענין שנאמר: "מתן בסתר יכפה אף" ונאמר "הצנע לכת עם אלוקים".

והנה - כותב רבינו יונה - שלימות מצות החסד ומעשה הצדקה בהסתירה ובכסויה שלא להתפאר על מקבל המתנה והחסד ושלא להכלימו. והשנית שלא להתגדל במלאכתו כענין שאמרו חז"ל בענין עסק התורה "אל תעשנה עטרה להתגדל בה". עכ"ד.

כאשר נותן האדם צדקה לעני בפרהסייה כדי להתפאר בזה ועל ידי כן מתבייש העני, עליו דרשו חז"ל את הפסוק "כי את כל מעשי האלוקים יביא במשפט על כל נעלם" (קהלת - יב). ומוטב היה שלא יתן מאשר יתן ויתבייש העני. (חגיגה ה).

וכתב הרמ"א (ור"ד סי' רמט - יג) "שלא יתפאר האדם בצדקה שנותן ואם מתפאר, לא די שאינו מקבל על זה שכר, אלא אפילו מענישים אותו עליה" (בית יוסף בשם הסמ"ג).

וכמובא בגמרא (בבא בתרא י:): "חסד לאומים חטאת" - שכן צדקה וחסד שעושים העכו"ם אין עושים אלא כדי להתייאר ולהתפאר, וכל המתיהר נופל בגיהנם. [ורמז לכך המדרש "לא תפאר אחריד" (דברים כד-כ) לא תתפאר על העניים אם אתה מטיב להם ומניח זיתים תחת האילן].

המחאה בנקאית...

מעשה באברך מארץ ישראל שהגיע לאמריקה עם אמו החולנית, שהיתה במצב קשה. הוא בא לבית האדמו"ר מצאנז, וסיפר לו את סיבת בואו לאמריקה. נענה הרבי ואמר:

"הלא הטיפול יעלה בדמים מרובים, אתן לך גם אני משהו... שהרי פטור בלא כלום אי אפשר". ואז הושיט לו הרבי שטר של עשר דולר... האברך חש מאוכזב ונכלם מן ה"נדבה" הזעומה, אך לא אמר מאומה. כל הענין נראה בעיניו כמדרש פליאה.

לבסוף, כשעזבה אמו את בית החולים והבן ביקש לסדר את התשלום במשרד בית החולים, נאמר לו: "אין צורך בתשלום, החשבון כבר נפרע".

השתומם האברך ושאל: "כיצד ומתי נפרע החשבון?" התברר, כי מיד בתחילת הטיפול הפקיד אצלם הרבי המחאה בנקאית בסכום גדול, שהספיק לכיסוי כל ההוצאות.

במחיצתם

"מתן בסתר יכפה אף"...

בהיותו אברך צעיר, נסע פעם כ"ק האדמו"ר משינאווא - רבי יחזקאל הלברשטאם זצ"ל בבוקר בעגלה ובאמצע הדרך ביקש מהעגלון לעצור. הוא ירד מהעגלה והלך לבדו לתוך היער הסמוך.

עברה שעה ארוכה, והעגלון ביקש לראות מה מעשיו של הרבי ביער. הוא הלך בלאט וראה מבין העצים, שהרבי טורח להציב גל נאה של אבנים.

משהושלם הכל לשביעות רצונו, פנה רבי יחזקאל לשוב לעגלה ואילו העגלון הסקרן התגנב לראות מה פשר מצבור האבנים הזה... הוא הסיר את האבנים העליונות וראה ערימה של מטבעות נוצצות. לא חשב הרבה ונטל חופן מטבעות לכיסו. הוא השיב את האבנים למקומן ומיהר אל העגלה.

כעבור דקות מספר, חש העגלון בחולשה מוזרה. כל גופו כאב, והוא התחיל להתאנח בקול רם. שאלו הרבי: "כלום שלחת יד בכסף שביערי?" הודה העגלון שאכן כך עשה. ציוה עליו הרבי להסתובב ולשוב על עקבותיו. הם חזרו לאותו מקום והרבי הורה לו: "לך מהרה ותשיב את הכסף למקומו ויוטב לך". עשה כן העגלון והיסורים נעלמו.

חקר העגלון והתברר לו, שהרבי משינאווא נוסע בכל יום באותו מסלול ומניח כספים במקומות קבועים. ומשפחות עניות מהסביבה באות ונוטלות את הכסף מבלי לדעת מיהו הנותן ומבלי להתבייש בקבלת הנדבה.

הרבי היה שולח להן הודעות אנונימיות, בלי לומר את שמו, בהן ציין היכן ממתין להם הכסף והן היו נוטלות אותו מבלי לדעת מיהו מיטיבן.

רבינו הק' משינאווא

ענוה ושפלות

לנהוג בכניעה ובענוה עם זולתו ולעקור מהלב כל סוגי גאווה וגסות הרוח!

נלמד מהפסוק: "ולא תביא תועבה אל ביתך" (פרק ז-כו) וכן מהפסוק: "ורם לבבך ושכחת את ה'" (פרק ח-יד)

ודרשו חז"ל: כתיב "ולא תביא תועבה אל ביתך" וכתביב: "תועבת ה' כל גבה לב" (משלי טז) מכאן אמר רבי יוחנן משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים. וכן: אמר ר' יוחנן, כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו כפר בעיקר שנאמר: "ורם לבבך ושכחת את ה'" (סוטה ד:). עוד דרשו: אזהרה לגסי הרוח מנין? אמר ר' נחמן בר יצחק "ורם לבבך ושכחת את ה'" וכתביב "השמר לך פן תשכח את ה'" וכדרי' אילעא דאמרו, כל מקום שנאמר "השמר" אינו אלא "לא תעשה". (סוטה ה.).

הרמח"ל ז"ל הביא במסילת ישרים (פרק יא) כיצד גדולי עולם נכשלו והפסידו מדריגתם, נאבדו ונענשו, עקב גאוותם ורדיפתם אחר הכבוד. כגון ירבעם בן נבט שלא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד, כמו שאמרו חז"ל: תפסו הקב"ה (לירבעם) בבגדו ואמר לו חזור בך ואני אתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו: "מי בראש? אמר לו, בן ישי בראש. אמר לו: אי הכי לא בעינא [אני רוצה].

שינוי באבות (פ"ד מ"ד): "מאוד מאוד הוא שפל רוח". דייק כ"ק האדמו"ר רבי יצחק אייזיק מקורנא זצ"ל: מה טעם הכפילו האזהרה? משום חומרתה של הגאווה שהיא ממש עבודה זרה, ואין עילה להמלט האדם ממנה עד סוף ימיו אם לא שהקב"ה בעזרו.

אפילו גדולי עולם - מוסיף הרבי - כל זמן שהנשמה בקרבם נאלצו להתגונן מפני יצר הגאווה. וכפי שמסופר על האריז"ל שכאשר יצאה נשמתו, רחשו שפתותיו "שמרני מידי גאווה". וכן הבעש"ט ברגעיו האחרונים שמעוהו לוחש: "אל תבואני רגל גאווה".

ענוה ושפלות עד היכן...

דוגמא לענוותנותו המופלאה של כ"ק האדמו"ר רבי שלומק'ה מזויעהל זצ"ל - בעובדה שהיה עורך את שולחנו הטהור ("טיש") עם רבים מעניי ואביוני ירושלים והיה נותן להם להרגיש כשונים עמו...

ועד כדי כך הגיעו הדברים שכאשר יצא פעם הרבי לחדרו, וחזר להמשך עריכת ה"טיש", מצא שאחד מן האורחים התיישב על מקומו ולא היה לרבי היכן לשבת, ואמנם בזה לא היה מן החידוש שכן הרבי השריש אצל העניים שאין מקומו שונה משלהם, והוא עמהם שוה בשוה. אך החידוש הגדול בעובדה זו היה, שלא עלה בדעת אף אחד מן היושבים לקום מפני כבודו, ולא היה מישהו מהם שיתן לרבי את מקומו כדי שיוכל להמשיך את עריכת ה"טיש".

כל כך השפיל הרבי את עצמו, עד שלא עלה על דעת מאן-דהו שכדי שימשיך הרבי לערוך את שולחנו הטהור זקוק הוא לשבת במקום כלשהו...

הלמות עמלים - ח"ב

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

להתעורר! / הרב נפתלי וינברג

שזה זורם בטבעיות הכל בסדר, אך במקומות שזה לא זורם מרים המנהל ידיים במהירות. מה הפלא? אם נתנו לו להרגיש שתפקידו לשמש כ"סדרן" ותו לא...

ומה יהיה עם החינוך? מה שהיה הוא שיהיה! ובכך נצא ידי חובה.

אבל כולנו הרי יודעים שזה לא עובד כך. ובפרט כאשר צריך לעקור מידות רעות שכלפיהן כבר קבע הרמב"ם הידוע שבשלב ראשון יש לנטות לקצה השני, ורק בהמשך ניתן לחזור לשביל-הזהב. זה מצריך חשיבה ואכפתיות, לא משהו שנשלף מהשרוול.

* * *

כדאי להקדיש מספר מילים למעמדו ותפקידו של מנהל. בדרך-כלל ממונה כמנהל מי שכבר רכש ניסיון, גם בגיל הוא בדרך כלל לא מצעירי החבורה. זה לא אומר שהוא לא צריך להוביל את הספינה יחד עם הצוות, לשבת איתם, להקשיב, לשאול, לשמוע. אבל בסופו של דבר דעתו אמורה לקבוע.

תארו לעצמכם שבצבא יחליט קצין, מוכשר ככל שיהיה, להפר פקודה. באותו רגע ימצא עצמו בחוץ - או "בפנים", בכלא הצבאי. מוסד חינוכי הוא כמו הצבא של הקב"ה, התלמידים הם כמו החיילים, המלמדים קצינים, והמנהל הוא מפקדם, ומה קורה כשהקצין הזוטר מסרב פקודה מהמפקד שלו, מקומו הוא בבית... חוסר הסמכות מסבירה שורה ארוכה של אסונות ותופעות שליליות בציבור שלנו. זה הדבר העמוק שמותח קו ישיר ממירון ועד מקרי גירושין ו"שאר-ירקות".

בל נחטא לעצמנו ונתעלם מהצעקות - הצעקות של הקב"ה. הוא כבר לא מרמז או מדבר, הוא צועק. וזה כואב. לא נחזור על הראשונות, על מה שניתן וצריך ללמוד משרשרת האסונות האחרונים. אך נעמוד מול המראה ונשאל את עצמנו שאלה פשוטה: האם לפני כמה שבועות היינו מאמינים שהמצב לא ישתנה? האם לא חשבנו אז שכל יחיד ויחיד, וכלל המערכות, יסתערו כדי לתקן את המעוות ולהסיר מעלינו חרון אף? שתיקון המידות, דרך-ארץ ואחדות יקבלו את המקום הראוי להם? הלא, דרך ארץ קדמה לתורה, האם יש מנהלים שלא הבינו שלימוד דרך ארץ חייב להיות חלק בסיסי מהמערכת כחומש או גמרא?!

ואי-אפשר אפילו להצביע על "אשמים", כי אנחנו פשוט בעומק הגלות.

ה'גלות' משולה לענן אפור-כהה אשר מחשיך את אור היום. אבל כאשר מדובר בחשיכה פיזית לוחצים על כפתור, האור נדלק והבעיה נפתרת. ואילו כאשר מדובר בחשכת-גלות הענין הרבה יותר מורכב. ישנם שבכלל התרגלו לחושך, ואף מרוצים ממנו, ואחרים פשוט התייאשו מלשנות, לימוד דרך ארץ לא נכנס למערכת ועולם כמנהגו נוהג! מה רע בזה? לומדים ומספיקים. אך עלינו לדעת שהקב"ה צועק שנשנה את המצב.

המאמר מתפרסם לקראת שבת-נחמו, אך הוא נכתב בימי בין-המצרים מתוך תקווה ותפילה שנתעורר. ההורים יצעקו את צעקת ה' בתקווה שכולם ישמעו ויפנימו.

וכמו בכל שנה, זו העת והשעה להזכיר למוסדות שעדיין לא שילבו את החוברות בנושאי בין אדם לחבירו לכיתות להתקשר אלינו ולשמוע איך ניתן להוביל שינוי גדול בהשקעה קטנה!

לפני שנתייחס לרבע הכוס הריקה, חובה להתייחס לשלושת-רבעי הכוס המלאה. מזה 25 שנה שאנו פעילים במוסדות החינוך, וזכינו להכיר היטב את המערכת. יאמר ברורות: **אין חינוך כזה בעולם!**

אולי כדאי לפרוט את זה יותר למספרים, כדי שנבין ש'גאוות-היחידה' באמת ראויה רק לנו!

בעולם חיים כשמונה מיליארד בני-אדם. רוב האנושות עדיין נוגעה בעבודה-זרה בצורה כזו או אחרת, מדובר במיליארדים של פגאנים, בודהיסטים והינדואיסטים. צרף להם עוד כמיליארד אתאיסטים, ולקינור עוד שני מיליארד נוצרים ומיליארד וחצי מוסלמים... עם מה נשארנו? עם כח"י מיליון יהודים בני אברהם יצחק ויעקב.

כמה מתוכם ממשיכים לחנך לאור מה שקיבלנו בהר-סיני? כבר קבע אחד משרי החינוך שלהם **"אנחנו לא מהנכים - אנחנו רק מְקַנְיִים מידע"** ואוי לה לעיסה שנחתומה מעיד עליה.

זה לא פלא. בעידן הדמוקרטיה כל אחד יכול לעשות מה שהוא רוצה. החשבון, בהכללה, פשוט ביותר: מבחינה דמוקרטית הרוב קובע. התלמידים הם הרוב והמורה המיעוט - הלא כן?! אז הכל מותר לכם, הכל שרויים לכם, אין יותר ערכים ואין יותר משפחה, משום שאולי אין הרוב רוצים משפחה... אופס, יש משפחה - כשצריך שאבא יממן את הביילויים של החופש הגדול...

* * *

יש כאלה שנהנים להתענג על הנתונים. לטפוח על עצמם ולומר 'שישו בני מעיי!' 'ראה מה בין בני לבן-חמיי' אבל אסור. פשוט אסור להורים לנוח על זרי הדפנה ולומר 'שלום עלי נפשי!'

זו טעות מוחלטת!

מדוע? כי ככל שהמצב בחוץ גרוע יותר, גם הקרינות השליליות שמצליחות לחדור מבעד לסדקים מסוככים יותר!

זה משפיע! שאף אחד לא ידמיין שהוא ממוגן מהשפעות העולם. ומה מקום להתווכח בכלל, אם צריך להיות עיוור כדי לא להבחין בחוסר דרך-ארץ השורר.

בקטע הבא ניגע באחת הזויות של השפעת העולם על החינוך שלנו. זויות שהיא די מכרעת לכל איכות וסגנון החינוך.

* * *

"אני לא מנהל - אני מנהל" את המשפט המדהים הזה השמיע באוזני מנהל חשוב, **תוך כדי בכי**: כולם מכירים אותו כמנהל מוסד, אך יש לו מספיק מודעות-עצמית ואומץ כדי להודות באמת. הוא לא מנהל - מנהלים אותו.

את אותו רעיון, בנוסחאות שונות, השמיעו באוזני מנהלים נוספים. **"אני בסך-הכל סדרן"** הצהיר אחד מהם. מדובר באנשים שבאו להנחיל חינוך, אך בבואם לְיָשֵׁם זאת הם מוצאים את עצמם מנוהלים ולא מנהלים. מה זו אם לא דמוקרטיה? (הרי גם המנהל הוא רק מיעוט...)

כלפי מה הדברים אמורים? מנהלים לא מעטים הגיעו למסקנה המתבקשת, שהנושא של בין אדם לחבירו מצריך התייחסות יותר אינטנסיבית בתוך תוכנית הלימודים ואף כמה וכמה מנהלים פנו אלינו בבקשה לכלול את תוכנית הלימוד שלנו במערכת הלימודים שלהם. אבל המנהל הרי לא לבד במערכה, כדי להצליח דרוש לו שיתוף-פעולה של הצוות. ומה קורה אז? במקומות

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**